

ROZWÓJ MOWY DZIECKA. JAK ZAPOBIEGAĆ WADOM WYMOWY?

Rozwój mowy dziecka nie zaczyna się wtedy, gdy dziecko zaczyna wypowiadać swoje pierwsze słowa, ale dużo wcześniej. Mowa, jak i inne czynności układu nerwowego rozwija się już w okresie płodowym, a dziecko przychodzi na świat z umiejętnością ssania, różnicowania dźwięków, wydawania głosu i licznymi odruchami w okolicy ust, które w przyszłości będą odgrywały rolę w rozwoju mowy.

JAK ROZWIJA SIĘ MOWA DZIECKA?

Rozwój mowy dzieli się na okresy, które występują po sobie, znajomość ich pozwala nam ocenić czy mowa naszego dziecka rozwija się prawidłowo. Nieprawidłowości w jego przebiegu powinny nas zaniepokoić:

OKRES MELODII (od 0-1 roku po urodzeniu)

Dziecko w 2-4 miesiącu życia zaczyna wytwarzać specyficzne dźwięki (często nie występujące w języku polskim), które określa się głużeniem, dziecko głuży, gdy jest zadowolone poruszając rączkami i nóżkami. Potem w 5-7 miesiącu zaczyna wyraźnie reagować na mowę, powtarzać swoje własne dźwięki np. wytworzone przypadkowo sylaby oraz zasłyszane od otoczenia. Nazywamy to gaworzeniem. Gaworzą tylko dzieci słyszące. Ok. 5 m-ca życia dziecko na ton karcący reaguje płaczem. W wieku 7 miesięcy rozumie zakaz „nie wolno” i zna swoje imię. Gdy je wołamy zwraca głowę w kierunku źródła dźwięku.

OKRES WYRAZU (1-2 rok życia)

Dzieci w tym okresie samoistnie mówią swoje pierwsze słowa lub sylaby, które mają znaczenie słów np. da (daj), wołają osoby z najbliższego otoczenia: mamę, tatę, babcię. Powtarzają wyrazy po dorosłych, naśladują dźwięki wydawane przez interesujące je obiekty np. powtarzają odgłosy zwierząt. Dziecko roczne dużo rozumie, potrafi spełniać proste polecenia, zna swoje imię, pokazuje części ciała. Pod koniec drugiego roku życia dziecko zna ok. 200 słów. Jeśli dziecko nie mówi nic w wieku dwóch lat - jest sytuacja niepokojąca i powinna skłonić rodziców do wizyty u logopedy.

OKRES ZDANIA (2-3 rok życia)

Dziecko potrafi porozumieć się z otoczeniem, zaczyna używać czasowników i mówić proste zdania. Bardzo szybko zwiększa się słownik dziecka, choć dziecko wypowiada się jeszcze niegrammatycznie. Rozumie coraz bardziej złożone polecenia. Dziecko w wieku 3 lat powinno wymawiać wszystkie samogłoski oraz następujące spółgłoski: m, mi, b, bi, p, pi, f, fi, w, wi, k, ki, g, gi, ch, l, li, j, ł, t, d, n, ś, ć, ź, dź, ń.

OKRES SWOISTEJ MOWY DZIECIĘCEJ(4-5 rok życia)

Dziecko rozróżnia i nazywa kolory. Zna coraz więcej słów. Wypowiada się coraz poprawniej. W wieku 4 lat dziecko uczy się mówić głoski s,z,c,dz. W wieku 5 lat dziecko uczy się wymawiać sz, ż,cz,dż, r. Mowa dziecka sześciolatka powinna być już ukształtowana.

ROLA ODDYCHANIA I KARMIENIA W ROZWOJU PRAWIDŁOWEJ WYMOWY.

Karmienie piersią jest największym dobrodziejstwem, jakie matka może ofiarować swojemu dziecku. Dziecko w czasie ssania zaspokaja nie tylko głód, ale także odruch ssania, a także ćwiczy pracę języka i warg, wzmacnia mięśnie zapobiegające opadaniu żuchwy, a tym samym wyrabia nawyk oddychania przez nos. Jeżeli z różnych względów jest to niemożliwe, należy korzystać z butelek ze smoczkami specjalnie profilowanymi, o wielu małych otworach, najlepiej jednak jak najczęściej karmić dziecko łyżeczką. Nie należy przedłużać jednak karmienia piersią powyżej 2 roku życia. W momencie wyrzynania się u dziecka pierwszych ząbków podajemy dziecku do gryzienia np. skórkę od chleba, nieco później- jabłko, aktywizując je w ten sposób do żucia i powodując powolne wygaszanie odruchu ssania. Nadmierne ssanie blokuje rozwój żucia, obniża napięcie mięśni ust, co uniemożliwia wytworzenie nawyku zamykania ust. Jeśli usta są otwarte język opada na dno jamy ustnej i nie pionizuje się. Pionizacja języka, a więc jego zdolność do unoszenia się na górne dziąsło jest niezbędna dla prawidłowej artykulacji. Także nieprawidłowe oddychanie blokuje pionizację języka. Otwarta stale buzia uniemożliwia unoszenie języka. Dlatego rodzice od urodzenia dziecka winni zwracać uwagę na sposób, w jaki ono oddycha. Odpowiednie układanie dziecka w łóżeczku i wózku tak, aby jego główka znajdowała się nieco wyżej, sprzyja domykaniu warg i oddychaniu przez nos. Rodzice muszą dbać, aby w miarę możliwości nos dziecka był cały czas drożny. Jeśli dojdzie do przerośnięcia III migdała- musi zostać on obkurczony lub usunięty, ponieważ uniemożliwia dziecku prawidłowe oddychanie. Pokarm dziecka rocznego nie powinien być zbyt rozdrabniany, należy coraz częściej podawać dziecku poramy wymagające gryzienia i żucia, jest to naturalna gimnastyka narządów mowy. Z punktu widzenia rozwoju mowy niekorzystne jest ssanie przez dziecko smoczka. Smoczek unieruchamia język, który jest przyciskany do dna jamy ustnej, przez co wtórnie język staje się niesprawny, w konsekwencji dziecko nieprawidłowo połyka i później także nieprawidłowo mówi. Dodatkowym skutkiem nadmiernego ssania, także smoczka, są wady zgryzu. A konsekwencją wad zgryzu- wady wymowy.

CO MOGĘ ZROBIĆ JESZCZE BY MOWA MOJEGO DZIECKA PRAWIDŁOWO SIĘ ROZWIJAŁA?

- Często mów do dziecka , rozmawiaj z nim używając zrozumiałych słów.
- Słuchaj dziecka uważnie – utrzymując z nim kontakt wzrokowy. Choć jest to sprawa podstawowa i oczywista, a jednak często niełatwa w naszych kontaktach z dzieckiem. Umiejętność słuchania tego, co dziecko do nas mówi jest najlepszą formą zachęcania dziecka do mówienia.
- Czytaj dziecku dużo książek, bajek powoli- szeroko otwierając usta. Słuchanie bajek wzbogaca słownictwo dziecka, uczy je poprawności językowej, rozwija myślenie poprzez lepsze rozumienie związków przyczynowo- skutkowych.
- Systematycznie kontroluj rozwój ruchowy dziecka u pediatry. Rozwój motoryczny jest ściśle związany z rozwojem mowy.
- Zapobiegaj pojawieniu się próchnicy. Dbaj o higienę jamy ustnej małego dziecka, wzmacniaj pojawiające się zęby. Ich brak znacznie utrudnia rozwój mowy.
- Dbaj, by dziecko oddychało przez nos, z zamkniętymi ustami
- Dawaj dziecku do gryzienia i żucia twarde pokarmy(skórki od chleba, marchewkę, jabłko) to zapobiega wadom zgryzu.
- Dbaj o prawidłowe ułożenie dziecka do snu- dziecko powinno spać na małej poduszeczce tak, aby tył głowy był lekko uniesiony, a usta zamknięte.
- Obserwuj Czy Twoje dziecko reaguje na dźwięki. Czy boi się lub interesuje gdy np. spadnie ze stołu łyżeczka, klaśniemy w ręce. Czy reaguje, gdy bo niego mówimy, czy przychodzi do nas , gdy wołamy je z drugiego pokoju. Szczególną uwagę zwracamy na słuch, gdy dziecko chorowało na zapalenie uszu lub miało aplikowane antybiotyki.

Jeśli zaobserwujesz coś, co Cię niepokoi w rozwoju mowy Twojego dziecka udaj się na wizytę do logopedy bez względu na wiek dziecka. To pozwoli podjąć kroki zaradcze odpowiednio wcześniej, a jednocześnie przyniesie największą skuteczność podjętych działań. Nie wierz w panujące jeszcze gdzieniegdzie mity, że czterolatek może jeszcze nie mówić. To nie jest prawda.

Justyna Solecka-Głodek, Wrocław